

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของเรื่อง

ในปัจจุบันกรมราชทัณฑ์มีผู้กระทำความผิดในความดูแลมากขึ้นทุกปี ซึ่งผู้กระทำความผิดแต่ละคนมีความแตกต่างกันนับตั้งแต่พื้นฐานทางสังคม สถานภาพ การศึกษา มีความต้องการ มีเป้าหมายของชีวิตทัศนคติความรู้สึกนึกคิด ที่แตกต่างกันไปสิ่งเหล่านี้มีส่วนที่ทำให้เกิดพฤติกรรม เบี่ยงเบน จนกลายเป็นพฤติกรรมที่กระทำความผิดที่เรียกว่า อาชญากร ซึ่งไม่สามารถพันเงื่อมมือของกฎหมาย บางคนเพียงแต่คิด เพียงสัมผัสก็ถูกจับและถือว่าเป็นอาชญากร ซึ่งภายหลังก็ต้องเข้ามาใช้ชีวิตอยู่ในเรือนจำหรือที่เรียกว่า ทัณฑสถาน ในภารกิจของการควบคุมผู้ต้องขังให้เป็นไปตามคำพิพากษาศาล กรมราชทัณฑ์ได้ใช้รูปแบบการพัฒนาจิตใจ และฝึกวิชาชีพเป็นเครื่องมือในการควบคุมผู้กระทำความผิดจำนวนมาก ๆ ให้สามารถใช้ชีวิตอยู่ในเรือนจำและทัณฑสถานได้อย่างสันติสุข โดยไม่ปล่อยให้คนเหล่านี้มีเวลาว่าง จิตใจคิดฟุ้งซ่าน หลบหนี หรือกระด้างกระเดื่องต่อเจ้าพนักงาน เมื่อผู้ต้องขังได้รับมอบหมายให้ทำงานก็จะเป็นการเสริมสร้างลักษณะนิสัย ให้มีความรักในงานที่ทำ รู้จักมีความรับผิดชอบ รู้จักมีความเพียรพยายาม มานะ อดทน ตั้งใจทำงาน มีความวิริยะ อุตสาหะ เพื่อให้งานที่ได้รับมอบหมายสำเร็จ ลุล่วงตามเป้าหมายด้วยดี การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังด้วยวิธีการฝึกวิชาชีพเป็นไปตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 หมวด 5 ว่าด้วยการงาน งานที่จัดให้ผู้ต้องขังทำ จะต้องคำนึงถึง กำหนดโทษ ความแข็งแรงของร่างกาย สติปัญญา อุปนิสัย และมีมือหรือความรู้ ความชำนาญ สำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติยังได้กล่าวถึงไว้ว่า งานที่จัดให้ผู้ต้องขังทำควรเลือกงานที่ผู้ต้องขังประสงค์จะทำภายในกรอบวิชาชีพที่เหมาะสมและตามความต้องการของทางเรือนจำโดยจะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนได้เสียของผู้ต้องขังที่เรือนจำจะได้จากงานที่ผู้ต้องขังทำ อีกทั้งในแผนพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจแห่งชาติในแต่ละฉบับก็ได้มุ่งเน้น ในการพัฒนาศักยภาพของคนโดยเฉพาะสติปัญญา และทักษะฝีมือแรงงาน จึงอาจกล่าวได้ว่า การจัดให้มีการฝึกวิชาชีพในทัณฑสถาน สอดคล้องกับพระราชบัญญัติ กฎกระทรวงฯ ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ วิชาชีพที่ฝึกให้ผู้ต้องขังแบ่งออกเป็นหลายวิชาชีพด้วยกันเช่น งานช่างไม้ ช่างเหล็ก ช่างปูน และงานจักสาน เป็นต้น โดย

ฝึกให้ผู้ต้องขังมีความรู้ทั้งด้านทฤษฎีและด้านปฏิบัติควบคู่กันไป วิชาชีพดังกล่าวเมื่อผู้ต้องขังพ้นโทษแล้วสามารถที่จะนำความรู้ที่ได้รับไปประกอบอาชีพที่สุจริต สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข แต่ในส่วนกรมราชทัณฑ์เองไม่สามารถที่จะฝึกให้ผู้ต้องขังมีความรู้ ความสามารถอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ได้ จึงต้องประสานความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอก ทั้งภาครัฐ และเอกชน เข้ามาให้คำแนะนำให้ความรู้ สนับสนุนหลักสูตร งบประมาณ วิทยากร วัสดุอุปกรณ์ในการฝึก อาชีพตลอดทั้งการพัฒนา รูปแบบของผลิตภัณฑ์ราชทัณฑ์ให้สามารถตอบสนองความต้องการของสังคมได้

ในภาวะที่โลกมีการเปลี่ยนแปลงเป็นยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) การฝึกวิชาชีพที่ได้ดำเนินมาเป็นเวลานานควบคู่กับการจัดตั้งเรือนจำ / ทัณฑสถาน เป็นแรงงานที่มีคุณค่าทางด้านเศรษฐศาสตร์ หากฝึกวิชาชีพแล้วทิ้งไปก็จะทำให้เกิดความสูญเสียรายได้เนื่องจากการฝึกวิชาชีพต้องลงทุนในด้านวัสดุและเครื่องมือ กรมราชทัณฑ์จึงจัดงานนิทรรศการผลิตภัณฑ์ราชทัณฑ์เพื่อแสดงผลงานของผู้ต้องขัง ซึ่งประกอบด้วยฝีมือที่ละเอียด ความคิดริเริ่มด้านการออกแบบ ความเหมาะสมของผลงานที่จะนำไปใช้ประโยชน์ที่ถูกใจลูกค้าซึ่งมีทั้งคนไทยและชาวต่างประเทศ เป็นเวลานานกว่า 20 ปี ต่อมาการผลิตสินค้าประสบปัญหาภาวะการค้าเสรีที่มีการแข่งขันกันสูง การซื้อขายมียอดการจำหน่ายตกต่ำลง ผู้ต้องขังพ้นโทษออกมาแล้วไม่สามารถหางานทำหรือนำความรู้ที่ได้รับไปประกอบอาชีพเลี้ยงตัวเองและครอบครัวได้ เนื่องจากขาดการพัฒนา รูปแบบใหม่ ขาดการยอมรับในหมู่ของนายจ้างและผู้ใช้แรงงานด้วยกันขาดความคิดสร้างสรรค์ กรมราชทัณฑ์ตระหนักดีว่าสังคมตั้งความหวังไว้ว่าจะต้องสามารถควบคุมดูแล ผู้กระทำความผิดไว้มิให้ออกมาทำร้ายสังคม และต้องทำหน้าที่ในการแก้ไขพัฒนานิสัยของผู้กระทำความผิดให้เป็นบุคคลที่สังคมยอมรับได้ในระดับหนึ่ง การจัดทำงานทำให้ผู้ต้องขังในระหว่างต้องโทษ เป็นแนวทางหนึ่งในการนำไปสู่การควบคุมผู้ต้องขังให้อยู่ในระเบียบวินัย หากจัดให้นั่งอยู่ในแถวที่จัดหาไว้ให้ ไม่นานผู้ต้องขังก็จะมีสภาพจิตฟุ้งซ่าน รอคอยให้เวลาหมดไปวัน ๆ ด้วยความล่าช้าและเปล่าประโยชน์

ทัณฑสถาน สถานบำบัดพิเศษชายคลองห้า ตั้งอยู่เลขที่ 6 หมู่ที่ 2 ถนนรังสิต-นครนายก ตำบลคลองห้า อำเภอรัญบุรี จังหวัดปทุมธานีเป็นทัณฑสถานขนาดกลางใช้กักขังนักโทษคดียาเสพติดโทษจำคุกไม่เกิน 10 ปี จากการสัมภาษณ์ นายทวีศักดิ์ เทียมบัณฑิต ตำแหน่ง หัวหน้าฝ่ายพัฒนาวิชาชีพ ของทัณฑสถาน สถานบำบัดพิเศษชายคลองห้า อำเภอรัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ทำให้ทราบว่าลักษณะของผลิตภัณฑ์ที่ทำขึ้นในทัณฑสถาน สถานบำบัดพิเศษชาย คลองห้า เพื่อการจัดจำหน่ายเป็นผลิตภัณฑ์มีอยู่ 2 ประเภทคือ 1.ประเภทเครื่องเรือน เป็นเครื่องเรือนรูปแบบ

โบราณ โต๊ะนักเรียน ชั้นวางของ กรงสุนัข ตู้ปลาติดผนัง 2.ประเภทเครื่องปั้นดินเผารูปแบบต่าง ๆ การจัดจำหน่ายของผลิตภัณฑ์ราชทัณฑ์ ส่วนใหญ่จำหน่ายให้กับกลุ่มลูกค้าทั่วไปที่เข้ามาซื้อสินค้าภายในร้านและรับทำเครื่องเรือนตามที่ลูกค้าต้องการ ราคาของผลิตภัณฑ์ที่จำหน่ายจะเริ่มต้นที่ราคา 1,500 บาท ขึ้นไปซึ่งราคาจะขึ้นอยู่กับวัสดุและกระบวนการผลิตที่มีความยากง่ายไม่เท่ากัน กลุ่มของผู้ซื้อผลิตภัณฑ์ของผู้ต้องขังทัณฑสถาน สถานบำบัดพิเศษชายคลองห้า จะสามารถแยกออกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 กลุ่มผู้ซื้อที่มีฐานะปานกลาง กลุ่มนี้จะซื้อสินค้าที่มีราคาไม่แพงมากนักหรือเป็นสินค้าที่ไม่ใหญ่มากนัก เช่น โต๊ะขนาดเล็ก ตู้โทรทัศน์เล็ก โต๊ะเขียนหนังสือ ชั้นวางหนังสือ เป็นต้น กลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มผู้ซื้อที่มีฐานะดี ในกลุ่มนี้จะซื้อสินค้าที่มีราคาปานกลางถึงราคาสูง เช่น ชุดรับแขก ตู้โทรทัศน์ผนัง โต๊ะขนาดใหญ่ ชั้นวางหนังสือ และกรงสัตว์ เป็นต้น วัสดุที่นำมาใช้ในการผลิตผลิตภัณฑ์ของทัณฑสถานนั้นเป็นการนำเอาเศษวัสดุเหลือใช้ต่าง ๆ มาเป็นวัตถุดิบในการทำผลิตภัณฑ์เครื่องเรือนประเภทต่าง ๆ เช่น ไม้ที่ได้รับการบริจาคจากเอกชน และองค์การค้าไม้ซึ่งเป็นเศษไม้ที่เสียแล้ว ส่วนเครื่องมือเครื่องจักรต่างๆที่ใช้ในกระบวนการผลิตทางทัณฑสถานจะจัดหาเอง ในด้านของรูปแบบผลิตภัณฑ์นั้นเจ้าหน้าที่ของทัณฑสถานและผู้ต้องขังจะเป็นผู้ช่วยกันออกแบบซึ่งยังเป็นรูปแบบเดิมๆที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการในปัจจุบันซึ่งเป็นปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญของการผลิตสินค้าของทัณฑสถาน โดยเฉพาะรูปแบบของผลิตภัณฑ์ที่สร้างขึ้นมาแล้วไม่สอดคล้องกับความต้องการของลูกค้าก็จะไม่สามารถแข่งขันกับตลาดได้ ซึ่งส่งผลโดยตรงกับผู้ต้องขังที่จะขาดความเชื่อมั่นในการออกไปประกอบอาชีพหลังจากพ้นโทษ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ของทัณฑสถาน สถานบำบัดพิเศษชายคลองห้า อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ทั้งนี้จะเป็นการพัฒนารูปแบบของผลิตภัณฑ์ทัณฑสถาน ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดในปัจจุบันอีกทั้งยังเป็นหนทางไปสู่การฝึกอาชีพซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งที่จะทำให้ผู้ต้องขังมีระเบียบวินัย เชื่อฟังคำสั่ง ใช้เวลาที่ผ่านไปอย่างมีค่า ไม่สูญเปล่าประโยชน์ไปวัน ๆ หนึ่ง ผู้ต้องขังจะเห็นผลผลิตที่เป็นชิ้นงาน เป็นการเสริมสร้างลักษณะนิสัยที่ดีผู้ต้องขังให้มีจิตใจรักงาน ผูกพันกับงานที่ทำ รักความก้าวหน้า เสียสละ อุทิศตนเพื่อการทำงานที่ตนรัก สร้างความเพียรพยายาม รู้จักมีมานะ อดทน มีเป้าหมายในการทำงาน และเมื่องานเสร็จจะได้รับการชื่นชม ได้รับรางวัลเป็นผลตอบแทน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำงาน นอกจากจะทำให้ผู้ต้องขังมีความรู้ซึ่งจะมีผลต่อการพัฒนาจิตใจแล้วยังสามารถปรับเปลี่ยนทัศนคติให้กลับกลายเป็นคนมีนิสัยใจคอเยือกเย็น อ่อนโยน ลดความแข็งก้าว มีความคิดที่จะกล้าลงมือทดลอง รู้จักการแก้ไขปรับปรุง เปลี่ยนแปลงวิธีการ และมีความภาคภูมิใจ

ในผลผลิตที่ได้รับ ซึ่งจะช่วยพัฒนาให้ผู้ต้องขังซึ่งเป็นผู้ด้อยโอกาส ให้เป็นคนมีศักยภาพ มีความรู้ ทักษะอาชีพ เพื่อจะได้นำทางไปสู่การมีงานทำมีเศรษฐกิจที่ดีภายในครอบครัว เพื่อที่จะก่อให้เกิด ชุมชนที่มีฐานะ มีความเป็นอยู่ที่มีสุขภาพอนามัย การศึกษาดี มีคุณภาพชีวิตที่ได้มาตรฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมุ่งเน้นที่จะสร้างชุมชนซึ่งเป็นรากฐานของสังคมให้เข้มแข็งสามารถพึ่งพา ตนเองได้อย่างยั่งยืน ซึ่งจะส่งผลให้ประเทศชาติมั่นคงเข้มแข็งและเจริญก้าวหน้า

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบต่าง ๆ ของผลิตภัณฑ์ราชทัณฑ์ ทัณฑสถานบำบัดพิเศษชายคลองห้า อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อศึกษากระบวนการสร้างงานของผลิตภัณฑ์ราชทัณฑ์ ทัณฑสถานบำบัดพิเศษชาย คลองห้า อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี
3. เพื่อออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ราชทัณฑ์ ทัณฑสถานบำบัดพิเศษชายคลองห้า อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ให้สอดคล้องกับตลาดในปัจจุบัน
4. เพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ราชทัณฑ์ ทัณฑสถานบำบัดพิเศษชายคลองห้า อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ในรูปแบบใหม่ ๆ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้รูปแบบผลิตภัณฑ์ราชทัณฑ์ ทัณฑสถานบำบัดพิเศษชายคลองห้า อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ที่สอดคล้องกับตลาดในปัจจุบัน
2. เป็นการสร้างงานและอาชีพให้กับผู้ต้องขังที่สามารถนำรูปแบบและความรู้ที่ได้รับไป ประกอบอาชีพเมื่อพ้นโทษ
3. ได้ผลิตภัณฑ์ราชทัณฑ์ ทัณฑสถานบำบัดพิเศษชายคลองห้า อำเภอธัญบุรี จังหวัด ปทุมธานี รูปแบบใหม่ที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่ม
4. ผู้ต้องขังที่ได้รับการฝึกวิชาชีพสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ เมื่อพ้นโทษจะเข้าไปอยู่ในชุมชน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่มีความพร้อมในการเป็นผู้สร้างผลผลิตให้กับชุมชนและสร้างรายได้ ให้กับชุมชน

ขอบเขตของโครงการวิจัย

1. ศึกษาเกี่ยวกับการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ราชภัณฑ์ของผู้ต้องขัง ทัณฑสถานบำบัดพิเศษชาย คลองห้า อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ของผลิตภัณฑ์งานไม้ต่าง ๆ เช่น รูปแกะสลักที่ทำด้วยไม้ และตู้โชว์ต่าง ๆ
2. ศึกษาขอบข่ายการผลิตหรือสร้างผลิตภัณฑ์ราชภัณฑ์ของผู้ต้องขัง ทัณฑสถานบำบัดพิเศษชาย คลองห้า อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี
3. ศึกษาวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตผลิตภัณฑ์ราชภัณฑ์ของผู้ต้องขัง ทัณฑสถานบำบัดพิเศษชาย คลองห้า อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี

นิยามคำศัพท์เฉพาะ

ภูมิปัญญาพื้นบ้านด้านการผลิต หมายถึง พื้นความรู้ ความสามารถ มาจากความหมายของภูมิ ที่หมายถึง พื้น ชั้น พื้นเพ และปัญญา หมายถึง ความรอบรู้ ความรู้ทั่ว ความฉลาดเกิดแต่การเรียนรู้และคิด ในที่นี้หมายถึง ภูมิปัญญาในด้านการเลือกวัสดุตามธรรมชาติในท้องถิ่น ภูมิปัญญาในกระบวนการผลิตและภูมิปัญญาในรูปแบบการผลิต

ภูมิปัญญาพื้นบ้าน หมายถึง ความรู้และประสบการณ์ของชาวบ้านได้รับการถ่ายทอดกันมาจากบรรพบุรุษ เพื่อใช้ในการดำเนินชีวิตให้เป็นสุขในแต่ละสภาพแวดล้อม โดยการประสมประสานความรู้ความคิดเข้าด้วยกันในการใช้แก้ปัญหาต่างๆ ล้วนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญโดยผ่านกระบวนการพัฒนาให้สอดคล้องกับกาลสมัย ในงานวิจัยชิ้นนี้หมายถึงการผลิตหัตถกรรมเครื่องทองลงหินในภาคกลางที่มีการผลิตโดยช่างพื้นบ้าน

รูปแบบเชิงพาณิชย์ หมายถึง ลักษณะเฉพาะทางศิลปะที่สามารถแสดงให้เห็นถึงวิถีคิดในการทำงานอย่างต่อเนื่อง จนเกิดเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนอย่างชัดเจนในที่นี้หมายถึงรูปแบบของผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเครื่องทองลงหินที่ผลิตขึ้นเพื่อการค้าเท่านั้น

แนวทางการพัฒนา หมายถึง แนวคิดและวิธีการที่ในการดัดแปลงเพิ่มเติมกระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์อันจะนำไปสู่การพัฒนามูลค่าเพิ่มเชิงพาณิชย์ในด้านการผลิตผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเครื่องทองลงหินทั้งวัสดุ กระบวนการผลิตและรูปแบบ

วัสดุ หมายถึง วัสดุต่าง ๆ ที่นำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ราชภัณฑ์ด้วยกรรมวิธีการต่าง ๆ ที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีคิดและภูมิปัญญาทั้งแบบดั้งเดิมและร่วมสมัย

การผลิตผลิตภัณฑ์ หมายถึง กรรมวิธีในการสร้างผลิตภัณฑ์ราชทัณฑ์โดยใช้กรรมวิธีการต่าง ๆ

มูลค่าเพิ่มเชิงพาณิชย์ หมายถึง การสร้างมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์เพื่อประโยชน์ทางการค้า แต่ยังมีคุณค่าทางด้านภูมิปัญญาดั้งเดิมให้คงไว้ โดยเฉพาะคุณค่าทางภูมิปัญญาด้านการผลิตที่สามารถสะท้อนอัตลักษณ์หรือลักษณะเฉพาะตัวได้อย่างเหมาะสมตามสภาพท้องถิ่น